

28.08.2017

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö 5.6.2017; TEM/781/00.04.01/2015

Lausunto muistiosta kaupparekisterin kehittämisestä

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt sisäministeriön lausuntoa Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) ylläpitämän kaupparekisterin kehittämistä koskeneen työryhmän muistiossa esitetyistä ehdotuksista. Sisäministeriön poliisiosasto on pyytänyt asiassa lausuntoa Poliisihallitukselta (POL-2017-13565). Saatu lausunto on samansuuntainen kuin poliisiosaston alla oleva lausunto.

Siirrytään sähköiseen ilmoittamiseen

Sähköisen asioinnin onnistumiseen liittyy keskeisesti toimijoiden luotettava tunnistaminen ja asiointivaltuuden varmentaminen. Työryhmä on esittänyt verkkopankkitunnusten sekä sähköisen henkilökortin hyödyntämistä. Samalla on jouduttu pohtimaan, miten ulkomaalaisten henkilöiden (ei olemassa suomalaista henkilötunnusta) asiointi järjestetään.

Verkkopankkitunnusten ja sähköisen henkilökortin käyttämisellä on kummallakin rajoitteensa tunnistamisessa eikä niitä voida käyttää isoissa yhtiöissä, joissa kaupparekisterimuutosten tekeminen on delegoitu. Yhtiön pankkitunnuksia ei luovuteta organisaation sisällä useille henkilöille eikä omien henkilökorttien käyttäminen ole asiallista yhtiöön liittyvien työtehtävien hoidossa. Kaupparekisteriin tehtyyn ilmoitukseen liittyy nykyisin vielä välitön maksaminen, joka tuottaa yhtiöissä ongelmia edellä mainituista syistä. Monissa yrityksissä päivitetään useiden oikeushenkilöiden tietoja, jolloin ilmoitusmaksu tulee suorittaa juuri tämän yhtiön tililtä. Yhtenä vaihtoehtona voisi olla, että suoritettu maksu aktivoisi tehdyn ilmoituksen. Kehittämisen yhteydessä tulee asiakokonaisuutta harkita huolellisesti, riippuen siitä minkälaiseen rahoitusvaihtoehtoon päädytään.

Verohallinnon kanssa asioidessaan yhtiöt käyttävät Katso-tunnistusta tehdessään sähköisesti tietojen ilmoitusmuutoksia muun muassa yhtiöiden hallituksiin tilintarkastajiin, isännöitsijätietoihin ja edustus-oikeuksia koskeviin muutoksiin. Katso-tunnistus on väestörekisterikeskuksen tarjoama sähköisiin palveluihin liittyvä tunnistusohjelma, joka on yrityksiä varten luotu tapa tunnistautua viranomaisten sähköisiin palveluihin. Katso-tunniste on vahva tunniste, eli se sisältää käyttäjätunnuksen, salasanan ja kertakäyttösalasanan. Tunniste on maksuton ja mahdollistaa tunnisteiden luomisen myös ulkomaisille toimijoille. Kaupparekisterin kehittämisessä on kustannustehokasta huomioda viranomaistoiminnassa käytössä oleva järjestelmä, kun yritykset tekevät samoja tai samantapaisia muutosilmoituksia eri viranomaistahoille.

Esitutkinnaissa kaupparekisteriin ilmoituksen tehneen ilmoittajan tunnistaminen on keskeistä rikosvastuun kohdentamisen vuoksi. Kaupparekisteriin tehtyjä väärä merkintöjä käytetään muun muassa identiteettivarkauksissa ja petosten tekemisessä yritysten nimissä. Vastaavasti yritysten todellista toimijaa pyritään peittämään erilaisilla bulvaanijärjestelyillä. Esitutkintaviranomaiset tulevat tarvitsemaan rekisterissä olevien tietojen lisäksi tietoja sähköiseen asiointiin liittyvistä ip-osoitteista. Ip-osoite kertoo jokaisen internetiin kytketyn tietokoneen oman numerosarjan.

28.08.2017

Numerosarjan perusteella tietokoneen fyysinen sijainti kyetään jäljittämään ja rikostutkinnassa tietoa käytetään todellisen toimijan selvittämiseksi. Sähköiseen järjestelmään siirryttäessä tulee esitutkintaviranomaisille varmistaa mahdollisimman yksinkertainen menettely lp-osoitetiedon saamiseksi rikostutkinnan tarpeisiin.

Esityksessä on todettu, että kaupparekisteristä puuttuu henkilöiltä merkittävä määrä henkilötunnuksia. Näiden tietojen päivittäminen on sähköisen asioinnin vuoksi tarpeen, jotta ilmoituksen tekijä voidaan tunnistaa luotettavasti. Henkilötunnuksen avulla voidaan myös päivittää asiakkaan osoitetiedot väestötietojärjestelmästä ilman eri ilmoitusta sekä päivittää kaupparekisterin tieto mahdollisesta liiketoimintakiellosta tai turvakiellosta. Henkilötunnusten loppuosien tulee jäädä rekisteripitäjän tietoon. Ne eivät saa näkyä julkisesti kaikille.

Liiketoimintakiellossa olevien luonnollisten henkilöiden valvonta tulee tehostumaan, mikäli kaupparekisteriin saadaan henkilötunnusten avulla jatkuva päivitys liiketoimintakielloon määrätystä henkilöistä. Työryhmän esityksessä on pohdittu toimintamallia, mikäli liiketoimintakielloon määrätyn henkilön vastuusasemapoistoa ei omaehtoisesti toteuteta. On ehdotettu annettavaksi kehoitus, jonka jälkeen voitaisiin määrätä seuraamusmaksu. Prosessia ja toimenpidettä on pidettävä riittämättömänä. Patentti- ja rekisterihallitukselle tulee olla oikeus tehdä poistomerkintä liiketoimintakielloon määrätyn henkilön osalta, jos annettua kehoitusta ei noudateta kohtuullisessa ajassa. Kohtuullinen aikajakso on määriteltävä.

Turvakiello on väestötietojärjestelmän tietojen luovutuskiello, joka rajoittaa voimakkaasti yhteystietojen luovuttamista eteenpäin. Tietoja ei luovuteta yksityisille henkilöille tai yrityksille, ja viranomaisetkin saavat tietoa vain, jos heillä on erityinen virkatehtävään liittyvä syy, kuten poliisilla rikostutkinta. Kaupparekisterin sähköinen asioinnin onnistuminen tulee vaatimaan kaikkien luonnollisten henkilöiden henkilötunnukset. Turvakiello tulee kuitenkin huomioida siten, että määrättyt tiedot pysyvät salassa.

Kevennetään rekisteröintimenettelyä

Kevennettyä rekisteröintimenettelyä yksinkertaisissa asioissa on pidettävä hyvänä uudistuksena. Kaupparekisterissä olevien tietojen luotettavuus perustuu ilmoittajien antamaan tietoon. Mikäli tiedon luovuttaja tunnistetaan ja asiointivaltuus varmennetaan, on selvää, että kaupparekisterissä olevan tietosisällön laatu paranee. Patentti- ja rekisterihallituksen tulee kuitenkin varmistaa kehittämisen yhteydessä, että rekisteriin kirjatut väärät ja paikkaansa pitämättömät ilmoitukset saadaan korjattua samalla nykykäytäntöä helpommin. Tehty rekisteri-ilmoitus voi täyttää rikoksen tunnusmerkistön, jolloin ilmoituksen korjaaminen kaupparekisterissä ei voi maksaa asianomistajalle. Asiasta on kirjattu tarkemmin kohdassa muita kehitysehdotuksia.

Yrityksen tiedot kysytään vain kerran

Hallitusohjelman mukaisesti julkishallinto sitoutuu siihen, että tieto kysytään asiakkaalta vain kerran. Työryhmä esittää, että jatkossa PRH tarjoaisi viranomaisille maksutta kaupparekisteriotteen mukaiset tiedot sekä tilinpäätöstiedot joko sähköisen rajapinnan kautta ja PRH:n sähköisestä tietopalvelusta. Uudistusta on pidettävä hyvänä.

Sähköisen asioinnin tulee ulottua myös viranomaistoimintaan. Kustannussäästöä on saavutettavissa sähköisen asioinnin kautta ainoastaan, jos viranomaisten tarvitsemat kaikki tiedot saadaan siirtymään sähköisesti.

Lisätään tietojen käytettävyyttä

Tietojen käytettävyyden kannalta on ratkaistava, minkälaisessa muodossa ilmoittajat voivat liittää sähköisesti erilaisia asiakirjoja liitteiksi. Liitteiden pitää aueta kaikille käyttäjille. Rekisterinpitäjän ei tule joutua korjaamaan syötettyjä tiedostomuotoja.

28.08.2017

Parannetaan rekisterin luotettavuutta ja tietojen ajantasaisuutta

Kaupparekisterin siirtyminen kokonaan sähköiseen asiointiin on selkeä parannus nykytilaan. Tietoja on mahdollista täydentää ja kysellä ajantasaisesti. Elinkeinoharjoittajan edustajan toimivaltaa, kelpoisuutta ja johtohenkilöiden vastuusuhteita koskevat tiedot tulevat olemaan julkisia ja helposti saatavissa. Samoja asioita koskevien muutostietojen aikaleimat on oltava kaikkien nähtäville, jolloin tietojen tarkistettavuuskin luo lisää oikeusvarmuutta.

Kaupparekisterin luotettavuuteen liittyy olennaisesti ilmoitettujen tietojen tarkistusprosessi. Ilmoitettu rekisterimerkintä tulee varmistaa merkintää koskevilta henkilöiltä ja yhtiöstä ennen kuin merkintä tulee virallisesti voimaan. Tarkistamisella voidaan merkittävästi ennaltaehkäistä rikosten tekemistä.

Rahoitusvaihtoehtojen arviointia

Ei lausuttavaa

Muita kehitysehdotuksia

Esitutkintaviranomaisten tekemät kyselyt eivät saa tulla tai jäädä näkyviin kenellekään rekisterin käyttäjälle. Rikosten paljastamis- ja tutkintavaiheessa joudutaan tekemään paljon erilaisia kyselyjä, jotka kaikki eivät edes johda toimenpiteisiin. Suoritetut kyselyt eivät saa jättää rekisteriin jälkiä, niin että kyselyt herättäisivät huomiota.

Työryhmä on esittänyt, että väärä merkintä kaupparekisteristä voidaan poistaa ainoastaan tuomioistuimen päätöksellä. Kyseinen menettely on liian jäykkä, hidas ja voi tulla kalliiksi asianomistajalle. Lisäksi kaikki poliisille ilmoitetut rikosepäillyt eivät johda oikeuteen asti. Esimerkki tulevaisuuden prosessista voisi olla seuraava: Jos yrityksen vastuuhenkilöksi tai muuksi sellaiseksi rekisteröity ulkopuolinen henkilö huomaa, että hänen tietojensa on käytetty luvatta yritystiedoissa, on asiasta kirjattava rikosilmoitus ja käynnistettävä esitutkinta. Väärä merkintä on korjattava kaupparekisteriin viipymättä, koska se voi johtaa kohtuuttomiin taloudellisiin ja oikeudellisiin seurauksiin. Patentti ja rekisterihallituksen tulee tehdä Kaupparekisteriin tällaisissa tilanteissa tarvittavat korjaukset ilman erillistä korvausta. Korjausten tekemiseen tulee riittää poliisin pyyntö korjata väärä rekisterimerkintä esitutkinnassa olevan epäilyn rekisterimerkintärikoksen perusteella.

Poliisijohtaja

Marko Viitanen

Poliisitarkastaja

Juha Tuovinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 28.08.2017 klo 14:24. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

Kauko Aaltomaa / SM
Poliisiosaston virkaposti